

ניצוץ אחד

בה"י

פרשת ויגש תשפ"ו

ניצוץ אחד ופרפראות יקרות משיעורי מורנו
הגה"ח ר' דניאל חיים אלטר שליט"א
ראש ישיבת 'פני מנחם' בעיה"ק ירושלים תובב"א

יו"ל בסיוע הנגיד הרבני המפואר
הרה"ח ר' מאיר מלניק ומשפ' שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

רזא דאחד
שיחות ודרשות

האור מאיר דוקא מתוך החבטות והנסיגות

אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה (מס. ד.)

'אשר מכתם' - יישר כח שמכתם

דבריו של יוסף צריכים לימוד, הלא כעת עסקו באח האבוד - 'ואחיו מת' (לעיל מה. ט), 'ויצא האחד מאתי ואומר אך טרור טרור' (מס. פס. כח), והאחים ידעו היטב שהוא במצרים ולכן באו לחפש אחרי, ומדוע הוסיף יוסף 'אשר מכתם אותי' ולמה להזכיר להם הדבר שכבר הודו והתוודו עליו 'אבל אשמים אנחנו' (לעיל מה. כח).

ברם, כבר פירש כ"ק אא"ז אדמו"ר השפת אמת זצ"ל (וי"ש תרמ"ג ד"ה בפסוק) 'אשר מכתם' - יישר כח שמכתם. ועל דרך שפירשו חז"ל כלפי שירת הלוחות (מס. טז) דתניא 'שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו וכו' ושבר את הלוחות. וביארו להלן 'ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו, שנאמר (שמות ל"ב, ה) 'אשר שברת' ואמר ריש לקיש, יישר כחך ששיברת'. כן נחם יוסף אותם, כי זכה לכל זה על ידי המכירה.

כלומר, השבטים 'נבהלו מפניו' (לעיל פס. ט) שראו אותו בקדושתו וחששו שמא אילו לא היה נמכר והיה נשאר כבן זקונים אצל יעקב אבינו, היה משיג בדרגות קדושתו יותר ויותר. על כן הוצרך יוסף לומר להם 'אשר מכתם אותי' - יישר כחכם שמכתם, כי בלאו הכי לא הייתי משיג את מדרגותי, ואדרבה, דוקא המכירה אל מקום הטומאה, מצרים, ערות הארץ, והעמידה וההתגברות שם בנסיגות, הן שהביאוני עד הנה, אם כן יאתה להם הודיה.

'חיייתיני - מירדי בור'

דבר זה נוגע אלינו, וכפי שזכינו לשמוע בימי החנוכה שעברו עלינו לטובה מפי אחי הגדול עטרת ראשנו ראש הישיבה שליט"א, לפרש הכתוב ב'מזמור שיר חנוכה הבית' (מס. טז) 'חיייתיני מירדי בור', כפי היוצא מתורת כ"ק אא"ז אדמו"ר השפת אמת זצ"ל, 'חיייתיני' - החיות שלי, היא 'מירדי בור' - מהירידות והנפילות.

ובזה המזמור אף אמר דוד ע"ה (מס. פס. ט) 'ארוממך ה' כי דליתני'. 'דליתני' היא לשון דלות מחד ולשון הרמה [כמו 'דלה' (מס. טז) כ"ד]. מאידך, והיינו שההתרוממות האמיתית באה דוקא מתוך הדלות. ועל כן 'ארוממך ה' כי דליתני' - מודה אני לפניך רבוננו של עולם, אשר שמתני אותי בבור-דלות, כי דוקא משם יכולתי להתרומם, 'ומבור גלות דלנו והעלנו' (פס. טז-כ-ל מסכתא).

מחמרא [חמור] לחמרא [יין]

בזה יתבאר יפה מאוד, דבר תימה בפסוק להלן (מס. טז) 'ולאבי שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך' ופירש רש"י 'מצניו בגמרא (מס. טז) ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו'. ובראשונה יש לבאר אריכות הלשון, מה לו לפרט מה שלח יוסף, די באומרו 'ולאבי שלח מטוב מצרים'. ועוד, בשלמא בר ולחם, צריכים אותם לביני וביני - לימי השהות בארץ ישראל ולזמן שהייתם בדרך, אבל יין ישן,

שאמר 'ועתה כבואי אל עבדך אבי והנער איננו איתנו ... והיה כראותו כי אין הנער ומת'. שהיה די לומר 'ועתה כבואי אל עבדך אבי, כראותו כי אין הנער ומת'.

מבאר המגיד מזאלוץ זצ"ל [מתקופת המגיד ממעזריטש והמגיד מזלוטשוב] (מרי וס. ריש הפרשה), דכולהו מיתרצי כחדא. כי סיבת החשש שבנימין ימות בדרך, היא לפי שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. ולכאורה הלא כל האחים הלכו ובאו ממצרים לכנען הלך ושוב, ולמה רק על בנימין דאגו שיקטרג השטן, אלא על כרחך לפי שהוא בן יחיד. ויוסף, שידוע היה כי שני בניה של רחל חיים הם, לא חשש לזה, וביקש להביא את בנימין לפניו. אבל השבטים שלא ידעו בבירור אם יוסף אחיהם עדיין חי, חששו לכך שמא בנימין אכן נותר כבן יחיד לאמו. ולכן מתחילה נקטו גבי יוסף בלשון כללית, 'האחד איננו', דמספקא להו אם קיים באיזה מקום בלא ידיעתם, או שמא מת. ועל הצד שהוא חי ורק נעלם מהם, אין לחשוש לבנימין, כי אינו בן יחיד. אבל אנו חוששים שמא 'ואחיו מת', ונמצא שיש לנו לחשוש על בנימין. ובאמת לא אמרו 'ואחיו מת'. עתה שראו כי צלח את הדרך ולא אירע בו כל מקרה רע, הרי שאינו בן יחיד, ומסתבר אפוא שאחיו חי. דא עקא, שאבינו אינו יודע מכל מה שגילינו כאן כעת, וכאשר נשוב אליו בלא בנימין, יסיק מיד כי יוסף אינו בין החיים ולכן קטרג השטן בדרך ואירע פגע לבנימין. בכך מתורצת גם הכפילות, דהכי קאמר: ועתה כבואי אל עבדך אבי, והנער - בנימין - איננו איתנו, הרי שיהיה בכך ראייה וסימן כי 'אין הנער ומת'. אותו יוסף שידענו בו כי 'האחד איננו', יסיק בו אבינו כי אין זה סתם 'איננו', אלא 'ומת'. ומשכך חוששים אנו כי מרוב צער ימות 'והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה'.

והיה כראותו כי אין הנער ומת

(בראשית מה, לא)

שכול מול יתמות

וכי בזה מסתכמת הצרה, שיעקב ישמע את האסון וימות מצער, והלא גם הנה עשרה ילדים לבנימין, מצפים בכליון עיניים שישבו לביתם (עי' ספ. טז, כח וצ"י גר. טז), ומי יכלכלם וידאג להם אם חלילה לא ישוב. ואם כן מפני מה שב יהודה ומעורר את רגשותיו של יוסף בטענה על האב הזקן, ולא אמר שום דבר בקשר לילדים הרכים.

אל הרה"ק מקוצק זצ"ל נכנס אב זקן, והתאונן בפניו על מצבו הקשה שהגיע למחסור ולרעב, ובעוד

ויגש אליו יהודה
ויאמר בי אדני ידבר נא
עבדך דבר באוני אדני נא
יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה

(בראשית מה, יח)

לנצח את המלך

המתיק הגאון רבי אריה יהודה לייב תאומים זצ"ל [אב"ד ברודי, בן דורם של הנודע ביהודה וה'בית אפרים'] (שנ"ה ק"ה: וע"ה) לבאר על פי המסופר בגמרא (סנהדרין ל"ט) על ויכוחו של רבי תנחום עם הקיסר. שאחר שהעלה רבי תנחום טענה ניצחת, קיבל הקיסר את דבריו, אך הוסיף ואמר כי מכל מקום דינו למיתה. שכן כל מי שמנצח את המלך ומכלימו דינו שמשליכים אותו לביבר של חיות טורפות. ואכן השליכוהו לביבר, וניצל רק בדרך נס. זו כוונת יהודה בעומדו עתה לפני יוסף. אחר שחשש כי ניצחנו בדברים ויתבייש יוסף מחמת הנוכחים, ניגש אליו וביקשו 'ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני', בלאט, בלא שישמעו הכל את הדברים. 'כי כמוך כפרעה', ועל כן חוששני לכבוד המלכות, אחר שאנצח בטענותי.

ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד
זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו
... ונאמר אל אדני לא יוכל הנער
לעזוב את אביו ועזוב את אביו ומת ...
ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו
אסון ... ועתה כבאי אל עבדך אבי
והנער איננו אתנו ... והיה כראותו
כי אין הנער ומת (בראשית מה, כ-לא)

ועזוב את אביו ומת - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמה ימות צדק ... וקרהו אסון - שהשטן מקטרג נשעת הסכנה

חישובה של סכנה

כמה תמיהות יש לתמוה הכא. מהו שאמר 'ונאמר אל אדוני ... ואחיו מת', והלא מתחילה אמרו (לעיל מה. ט) 'והאחד איננו', ואיך פתאום שינה לומר כי מת, ועוד להוסיף ולהכריז כי כך אמרו מלכתחילה. גם מה שטען 'ועזוב את אביו ומת', והרי רואה אתה בעיניך כי עזב את אביו ובא הנה, ולא מת. עוד יש להבין במה שטענו 'והיה כראותו כי אין הנער ומת', שגם בזה ישיבם יוסף כי אינו בהכרח, שכן כשם שהבן שרד בחיים עד שהגיע הנה, שלא כהשערות, כך האב יוכל לשרוד בלעדיו. גם יקשה, איך אכן סיכן יוסף את נפשו של בנימין בדורשו מהם להביאו אליו, והרי אף הוא היה לו לחשוש שמא יארע לו אסון בדרך. עוד יש לדקדק מפני מה כפל דבריו,

ע"י חיים היא למרוזקים ברי ותוסכיה מאושר
פרנס חודש טבת

נתם על ידי ידידנו הנכבד, רוצ"ח, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
הרה"ח ר' ירמיה אליעזר בראך ומשפ' שליט"א
מעמודי התווך ומנצבים הסבון ותומכיו

ובזאת הפעם התורה והחסידות תעמוד לו לראות ברכה והצלחה בשלש פנים ידיו, שפע רב וס"ד, אירועי נשוא טבל וצ"ח, בברית נופא ונחורא מעליא, ואך טוב וחסד וירדפוהו כל חסידים

בשיר וקול תודה נברך לאלוקינו

לחל השמחה השורה במוענו של מורנו הרב שליט"א
בהולדת נכדו שיח' בשעטנו"ל, בן לבנו מו' הרה"ג ר' אברהם מרדכי אלטר שליט"א
יזכר לגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט, ולרבות רוב נחת ושמחה כולל יוצ"ח,
מתוך סיפיו וברכה, לתפארת בית אבות
מאחלים: חבדי מכו' אור חדש, מתפללי ולומדי ביהמ"ד 'ארי שבחבורה' רבנן ותלמידיו וז' בכל אתר ואתר

כל בניו בעלי-בתים עם פרנסה ברווח, אף אחד מהם אינו חלץ להושיעו לעת זקנתו, אחר שהוא עצמו כל ימיו טרח עבורם ומסר נפשו עליהם. השיב לו הרבי (ס"ח ש"ק קצ"ט), הן כך ראינו בתורה הקדושה, בטענתו של יהודה ליוסף. שכן היא דרכו של עולם וכך הוא הטבע האנושי. האב יצטער על צערם של בנו עד כדי סכנה לחייו, ואילו הבנים יוכלו לשאת את צער אביהם ואובדנו ללא חשש לחייהם. צערו של אב שכול גדול ועמוק יותר מצערם של יתומים שונתרו ללא משענת אביהם.

[בטעם הדבר, אמר הגה"ק מאוסטורבוצה זצ"ל (עי' קצ"ח להל' טעמ' ג-ה). כי ירושה היא בטבע האנושי מהאב הראשון, אדם הראשון, שאהבת אב לבניו היתה טבעה בו, ולא אהבת בן לאביו, שלא היתה קיימת בידיה].

וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק (בראשית מ"ה, א)

תשובת המשקל

מפני מה דווקא השתא לא היה יכול יוסף להתאפק עוד. ביאר הרה"ק היסוד העבודה' מסלונים זצ"ל (חסד לאברהם ד"ס ולא יכל), כי כעת נוכח לראות את תשובת המשקל שעשו אחיו על מכירתו למצרים. בשעה שחטאו העבירות קנאתם בו על דעתם ומכרו את אחיהם בעשרים כסף לעבד. ואילו השתא הכל להיפך. כי בנימין עומד תחת יוסף, בהיותו בנה של רחל, ואביו אוהבו מכל אחיו ונפשו קשורה בנפשו, והוא אח אוהב ודבק ליוסף, בקוראו את שם כל עשרת בניו על שם יוסף ומה שאירע עמו (סו"ט ל"ב). במצב זה היה מקום לומר שגם בו יקנאו אחיו וישטמוהו ביותר. אך הנה לא זו בלבד שאינם שונאים אותו,

אלא הם מוסרים נפשם על הצלתו. ובאשר אז 'לעבד נמכר יוסף' (ספ"ט ק"ח), עתה מכריו יהודה ואומר (מ"ה ג) 'ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו'. לכן 'ולא יכול יוסף להתאפק' והבין כי הוכשרה השעה להתגלות.

וְלֹא יָכֹל אָחִיו לְעֲנֹת אֹתוֹ

בְּיָנִיחֻלּוֹ מִפְּנֵי (בראשית מ"ה, ג)

מה נדבר ומה נצטדק

במדרש (פ"ר ג' א') איתא: 'ומה יוסף קטן של שבטים, לא יכלו אחיו לעמוד בפני תוכחתו, לכשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה'.

דוא דאחד - המשך מעמוד א

החבטות שחבטו בו אחיו, הצטער על שיהודה לא הכהו גם הוא, כי אז היה זוכה בנימין שגם המזבח יהא בחלקו...

'כתית' - למאור'

ומכאן טללי תחיה לאותם המבכים את מר גורלם על החבטות העזות שהמה נחבטים חדשים לבקרים, בגשמיות או ברוחניות. יכירו וידעו, כי אדרבה, כל חבטה משתלמת לבסוף, 'חיייתי' - מירדי בור'. ועוד יבואו ימים, כאשר יתגלה כמה הועילו החבטות, ושבזכותן זכה האדם להיות 'אושפז' לגבורה, יותר קרוב לה, יותר חזק ואיתן ברוחו, ואז יצטער דוקא על החבטות שנחסכו, על אלו המכות שלא קיבלו, מדוע לא היכנו עוד... וסימן לדבר, שמן זית זך - שנעשה רק על ידי חבטה וכתיתה, וכלשון המדרש (פ"ר ג' א') 'מה הזית הזה עד שהוא באילנו מגררין אותו ואחר כך מורדין אותו מן הזית ונחבט, ומשחובטין אותו מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן, ואחר כך טוחנין אותו, ואחר כך מקיפין אותו בחבלים, ומביאין אבנים ואחר כך נותנין את שומנך'. ולא עוד, אלא כמה שחובטים את הזיתים יותר, השמן שלהם מאיר יותר, כפי שכתב ב'אלף המגן' [לרבי אליעזר פאפו זצ"ל, ה'פלא יועץ'] (מ"ה ד"ה ו' נאמר וזהו) 'שכמה שיותר הוא כתית - יותר הוא מאיר'.

וממילא 'אודך כי עניתי' (ספ"ט ק"ח א') - אודך אלוך על העוני ועל העינוי [שלא כפשוטו מלשון 'עניתי' כי 'אבן מאסו הבונים' דוקא היא זו ש'היתה לראש פינה' (ס"ט פ"ג כ"ב), ומי יודע אלמלא העינוי והעוני אם הייתי יכול להשיג את המדרגות הרמות.

ברם, הדבר תלוי בתנאי שיקבל נכונה את כל ההרפתקאות דערו עליה. שאילו לא יסבול האדם את החבטות ויתרעם עליהן ברוח גבוהה, לא יועילו לו. רק כאשר יבוא בנפש שפלה ורוח נמוכה, בדרכו של יוסף הצדיק שיקבל את החבטות בידיעה כי הדבר מכוון לטובתו, שבגין כך זכה להאיר יותר ולהיות אכסניה לשכינה הקדושה ולהתקדש בקדושת יוסף. עד שאמר לאחיו 'יישר כחכם שמכרתם אותי'.

הנר מאיר דוקא בחושך

על כן, כאשר נמצא האדם בזמן של קושי, בתוך נסיון ובשעת חבטה רוחנית או גשמית, ישפוך שיחו לפני קונו: מודה אני לפניך על שהבאת עלי כל לטובתי, אבל סייע נא בעדי לנצל ההזדמנות ולהתרומם מתוך הכאה זו כדי להאיר יותר. עזור לי שלא תאבד צלילות דעתי והבנתי מבלבול הענין, אלא אדרבה אתקרב אליך בקרבה יתרה ואזכה לגרום לפניך נחת רוח גדולה ויתרה.

כיוסף הצדיק במצרים, כך כל יחיד ויחיד, בחור או אברך, בארץ הקודש או בחוץ לארץ, בכל מקום ובכל זמן, יכול לקחת את ה'חמרא' ולעשות ממנו 'יין' שן שדעת זקנים - זקן מלא רחמים - נוחה הימנו, ולזכות בכך להיות אושפז' לשכינה ואדרבה ככל שהחושך עב יותר, מאירים יותר המעשים הקטנים למרחקים בגירוש החושך, כי בזמני אורה הלא 'שרגא בטיהרא מאי מהני'. דוקא כאשר מתגבר האדם בתוך החושך להאיר את נשמתו, זוכה לאור גדול יותר ויותר.

דברים אלו יהיו הכנה נכונה לימי השוביים הממששים ובאים עלינו לטובה. שלא יאמר אדם מה בצע אם אגבור על יצרי ועל טבעי הגשמי זעיר שם וזעיר שם, בדברים קטנים, בדברים של מה בכך. בשלמא אילו זכיתי לעשות 'שידוד מערכות' ומהפכה של ממש - היה הדבר כדאי. אבל למה לי להתאמץ להתגבר בדברים קטנים, מתוך מאבק קשה והשגות דלות. אך כאמור, זו עצה היצר, והפוכה היא מן האמת, כי בכל דבר ובכל ענין קטן כגדול, כאשר משרב האדם את טבעו ומשיכתו הגשמית, מעלה ריחניחוץ להקב"ה ברום המעלה, עד שאי אפשר להשיגו.

כן יעזרנו הקב"ה להכיר בכל תהלוכות ותהפוכות חיינו שהן לטובתנו, ובכך נוכל להאיר את נשמותינו ולקרב את אורו של משיח צדקנו, שיתגלה במהרה בימינו, ואור חדש על ציון ונזכה כולנו במהרה לאורו, אכ"ר.

(משפך מנחם שיהא ס"ג מ"ב פ"ר ויג' ס'תשפ"ב - א"ר"ה)

מה בצע לשלוח כעת. הלא עוד מעט ויעקב יורד למצרים, ומהי הבהילות הנחוצה לשלוח לו לשעתו יין דוקא ועוד בכמות נכבדת כזו שבדואי יצטרך יעקב להשיב עמו הנותר בבואו מצרימה, ולמה לו כל זה.

ויתבאר בדרך המוסר, על פי מה ששמעתי בילדותי מאבא מארי ה'פני מנחם' זצ"ל, שהוא שאל את אביו - כ"ק אא"ז אדמו"ר ה'אמרי אמת' זצ"ל - בילדותו, מנין נדע בדברי חז"ל אימתי תיבת 'חמרא' פירושה 'חמור' ואימתי משמעותה היא 'יין', הלא שניהם נקובים באותו השם. השיבו ה'אמרי אמת' בדרך צחות, העולם אומרים שתלוי היכן זה עומד ומתאכסן, באורו או בבית האוצר...

והנה ידע יוסף שכאשר ישמע יעקב אבינו ע"ה על מלכותו בארץ מצרים, מקום הזהומא והטינוף, יחשוש שמא חלילה נטמע שם ונטמא חלילה, וכבר הפך כולו להיות כמותם. על כן התחכם ושלח לו חמורים שעל גבם יין משובח, ובוה אמר לו, הן אמת שאני נמצא במצרים המכונים 'חמורים', כמאמר הכתוב (ויקרא כ"ג ט) 'אשר בשר חמורים בשרם', אבל דוקא כאן, על ידי התגברותי, זכיתי להפוך את זה לטובה, כמו יין משובח ש'אשתי למעליותא' ואדרבה, דווקא השהייה בסביבת חמורים, היא הנותנת שאשעבד כראוי את חומוריותי ואת הנפש הבהמית למעליותא, כיון ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומבור גלות דייקא יכולתי להתקרב יותר ויותר להקב"ה ולעלות מעלות רמות בקדושה ובטהרה.

ועל כן הוסיף לצד היין אף את 'טוב מצרים', והיינו כדאיתא בשל"ה הקדוש (מסכת שבת, פ"ה א"ה, א"ה א"ה, ד"ה ה"ה ט"ה) 'ש'טוב' במלאפ"ם הוא הפנים והתוכיות שבטוב, ורמז יוסף הצדיק בזה, שזכה על ידי עבודה רבה להוציא מהחמור [החומוריות] את הטוב הנסתר שבו ולעשותו יין משומר ומשובח.

זהו הביאור בדברי רש"י 'זכאת' - כחשבון הזה, ומה בא ללמדנו. אלא שאמר יוסף, לקחתי את כל החשובות - 'זהמה ביקשו חשבונות רבים' (קצ"ח כ"ט), את כל התאוות החומריות שבמצרים, ודווקא מכל הלץ התעליתי והשגתי מעלות רמות רבות. ובכן, 'יישר כוחו של מי שמכרני והביאני הנה, לעשות את כל החיל הזה'.

למה לא הכית גם...?

כאשר יבין האדם עד כמה טובים עבורו החושך והחומריות, שנראים כמפריעים חלילה, יגיל וישמח בכל קושי ובכל נסיון, שדוקא הם המה המעלים אותו לפסגות רמות.

והדבר מבואר יפה בדברי המדרש תנחומא (מק"ק) 'והיו עומדין ומחבטין לבנימין על כתפיו ואומרין לו גנבא ברא דגנבתא [בן רחל שגנבה את התרפים], ביישתנו. בן אמך את, כך ביישה אמך את אבינו. ובשביל אותן המכות שהכוהו בכתפיו, זכה שתשרה שכינה בין כתפיו, שנאמר (דברים ל"ד י"ז) 'חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן'. הרי שדוקא אותן המכות, הן שזיכו אותו שתעלה השכינה בחלקו.

ברם, הדברים עמוקים יותר, וכמו ששמעתי בזה פירוש נפלא (רא"ה ס'ס' חמ"ד להגרי' רבינו יצחק ו'ל חמ"ד ספ"ה ד"ה קמ"ה), דהא אתמר בהאי עניינא (יומא י"ב, ז'ב"ח ק"ה) 'רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבלעה, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפז' לגבורה'.

והלא מילתא מסתברא דיהודה עצמו לא עמד וחבט בבנימין כאחיו בעת שנמצא הגביע באמתחתו, שהרי הוא ערב בעדו להשיבו בשלמותו אל אביו - 'אנכי אערבנו מידי תבקשנו' (ש"ס ט"ז) ולא זיק בידים לפקדון שהופקד בידו. ושמה היינו טעמא שזכה שהיה מזבח בנוי על רצועה מחלקו של יהודה, שכן אליבא דאמת היה ראוי בית המקדש להיות מנחלת כל השבטים, כפי שמצאנו שגורן ארונה היבوسی נלקח בכסף שנאסף מכל השבטים (פי' ד"ה ט"ז כ"ה), אלא, בגין שלקה בנימין מאחיו, זכה בחלקם בבית המקדש. וכיון שיהודה לא חבט - נשאר גם הוא אושפז' לשכינה.

ועל רצועה זו היה בנימין הצדיק מצטער, והיינו אותה 'רצועה' שנחסכה ממנו, שלא חבט בו יהודה באותה שעה, על כך הצטער. כאשר ראה מה זכות זכה על כל

עשרת החמורים ועשר האתונות נושאים בר ולחם ומזון וכל טוב מצרים. ומאי האי.

ביאור מחודש הביא רבי מנחם מנדל אביגדורש [אב"ד לודמיר וקראקא] (כאריס כמז' ה) בשם 'מהר"ר ליב שיחיה נצח ב"ר בצלאל' [-המהר"ל מפראג], ובו תתורצנה הקושיות אחת בחברתה. דאכן באמת לא שלח בנוסף עשרה חמורים ועשר אתונות, אלא שלח בר ולחם במשקל שצורך עשרה חמורים ועשר אתונות כדי לשאתו [וכדמצנינו טובא שהיה משא של חמור ואתון משמש כמידת משקל (עי' להלן מנח' יא' אסרי' לנפן עירו ולסורקא בני אלוש' ועי' שבת קכז: חזקוני כח' כחצות קרא: ושרד)]. ואת כל זה העלה על העגלות ששלח פרעה. הוא שהוסיף בקרא לומר 'כזאת', דהיינו 'כחשבון הזה'. שכמשקל הזה שלח לאביו, על גבי העגלות שנשלחו לשאתו.

אל תתקונו בדרךך (בראשית מה, כד)
אל תתעסקו בדבר הלכה, שלא תרגו עליכם הדבר

אם אין קמח
מאי טעמא דווקא כאן הזהירים על כך. הלא טעם זה שייך היה גם בירידתם למצרים, ושם לא הזהירים יעקב על כך.

ביאר רבי חיים ב"ר בצלאל [אחי המהר"ל] (ספר החיים, ספר זוטות פד: באר מים חיים על ר"י כאן ז'א' ה), וכבר הוא בספר 'אמרי נועם' לבעלי התוספות, כי בירידתם למצרים פשיטא שלא היו מתעסקים בדבר הלכה, שכן אין לחוש לכך בזמן שאין הפת מצויה בסל, שהרי שנינו (ז'א' ה) 'אם אין קמח, אין תורה'.

תלמוד תורה וכיבוד אב ואם
הרבי ר' העשיל מקראקא זצ"ל (חצות התורה) פירש כי עד עתה ידעו מאליהם לא להתעסק בדבר הלכה בדרך, כדי שלא להתעכב מלשוב לביתם. שכן ידעו בצערו של אביהם. אמנם זה עתה הלא נכחו לראות כי תמו כ"ב השנים בהן נעדר יוסף, שהיו מכוונות נגד השנים בהן נעדר יעקב מיצחק אביו. והיכן הן עוד י"ד שנים בהן נטמן בבית שם ועבר. אלא שעליהן לא נענש, שכן 'גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם' (פסליס חו:). מעתה שוב חשש יוסף שיבואו לעסוק כעת בדבר הלכה ולהתמהמה בדרך. שכן לא יחושו למחר משום כבוד אביהם, שהרי כעת נוכחו לדעת כי תלמוד תורה גדול יותר. על כן בא והזהירם אף על פי כן 'אל תתעסקו בדבר הלכה'.

זכות שלוחי מצוה

עוד הביאו לתרץ (פורשת חיים, לריי חיים פאכר מאהטל, ועי' חזקוני פס' לחיים, כאן, ד"ה שר' אהרן) כי בעת ששלחם יעקב, אדרבה, הזהירים כן להתעסק בדבר הלכה בדרך, כדי שתגן עליהם התורה. שמא תאמר, והלא שלוחי מצוה הם, שהולכים במצות כיבוד אב, ויכולה היא שתגן עליהם. על כך לא אבו לסמוך, שהרי כאשר הלך יוסף לראות את שלום אחיו בשכם, הלך אף הוא כשליח במצות כיבוד אב, ואף על פי כן נזוק, הרי שאין לסמוך על כך [אי משום דשכיח היוקא (עי' פסח' ה) או משום דהוא קורם מתן תורה, והוא שאינם מצווים ועושים (עי' ז'א' ג)], וחייבים שמירה מיוחדת של התעסקות בדבר הלכה. אמנם יוסף ידע כי לא צדק אביו בחששו, שכן התברר שכלל לא הוזק, כי למחיה שלחו אלוקים. לכן אמר להם כי די להם זכות מצות כיבוד אב שתגן עליהם בדרך, ועל כן כל יתמהמהו בדרך להתעסק בדבר הלכה.

רב עוד יוסף בני חי (בראשית מה, כח)
שטנו של עשיו וקיים

אמרו במדרש (פר' ע' ועי' ר"י ז'א' כה) על הפסוק (לעיל ז'א' כה) 'ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב

והנה עיניכם ראות ויעיני אחי בנימין

כי פי המדבר אליכם (בראשית מה, יב)

והנה עיניכם ראות – נכבדו... ועוד כי פי המדבר אליכם נלשון הקודש. ועיני אחי בנימין – השואל את כולם יחד לומר ששם שאין לי שגלה על בנימין אחי, שהרי לא היה צריך, כך אין נלשון שגלה עליכם

הוכחה ברורה
מאחר שבא להוכיח להם שאין בלבו עליהם, מהו 'עיניכם ראות'. הלא אין דבר זה ניכר לעין, אלא מסור ללב, והאדם יראה לעיניו ולא ללב. ועוד צריך ביאור, מהי נתינת טעם 'כי פי המדבר אליכם' – בלשון הקודש'.

ביאר רבי שאול מאמסטרדם זצ"ל בספרו 'בנין אריאל', כי הקושיות מתורצות חדא בחברתה כמין חומר, שכן במדרש (פר' ע' ה) הובאו שתי דעות בענין. לרבי חמא בר חנינא 'לא עשה יוסף כשורה, שאילו בעטו בו אחד מהם – מיד היה מת', והיה צריך להשאיר במקום את שומרו המצריים. ויתבאר, שעשה כן משום שהיה מוכן למסור נפשו כדי שלא לביישם, כמו שאמרו (ברכות מנח' כחצות קרא: קט"ו ה) 'נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך קבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים'. ועדיין יתקשה, הלא היה יכול לדבר עמם בלשון הקודש בנוכחות המצרים, וכך לא היה מביישם וגם לא היה מסתכן בשהייתו בלא שמירה. אלא שמע מינה כרבי שמואל בר נחמן שם במדרש, שסובר שודאי נהג כשורה, כי ידע בצדקת אחיו שלא יהרגוהו, והיה בטוח בהם שכשם שהוא אין בלבו עליהם, כך אין בלבם עליו. זהו שאמר 'עיניכם ראות' שאין בלבי עליכם, שהרי הוצאתי כל איש מעלי. שמא תאמר שהוא משום שהייתי מוכן למסור נפשי שלא לביישם, אין צריך לכך. שהרי 'כי פי מדבר אליכם' – בלשון הקודש, והייתי אפוא יכול להשאיר את השומרים המצריים כאן. וכך היתה נאמרת תוכחתו בלא שהייתם מתביישים, וללא שסאכן את עצמי. אם כן מפני מה הוצאתי כל איש מעלי? על כרחך, שאין זה אלא משום שאני בטוח בכם ואין בלבי עליכם.

ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים
ונשאים משוב מצרים ועשר אתנת
נשאת פר ולחם ומזון לאביו לדרךך

(בראשית מה, כג)

כזאת – כחשזון כזה. ומסו כחשזון. עשרה חמורים וגו'

משאוי של עשרה חמורים
בפשטות בא רש"י לבאר מאי משמע דתיבת 'כזאת', שנראית כמיותרת. דהוה ליה למימר 'ולאביו שלח עשרה חמורים'. ולכן ביאר רש"י דהיינו 'כחשבון הזה', שהוא 'עשרה חמורים וגו'. אמנם עדיין נותרה עומדת בעינה הקושיא, דמה היה נגרע לו לא היה מביא תיבה זו. כי פשיטא דעשרה חמורים הם כחשבון עשרה חמורים. עוד יש לתמוה, אחר שצויה פרעה (פס' יט) 'קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם', שבעים נפש במנין, וכי לא יכול היה להעמיס עליהן בר ולחם ומזון לכמה ימים עד שיבואו אצלו. ולמה הוצרך לשלוח בנפרד עוד עשרה חמורים ועשר אתונות. גם יש לדקדק, שכאשר באו אל יעקב אביהם, סיפר הכתוב כי ראה את העגלות ותחי רוח יעקב אביהם, ולא סיפר דבר מראותו את

כדי להבין את הדמיון בין שתי התוכחות, ביארו בעלי המוסר שהקל-יחומר הוא על אופן התוכחה. שהנה אחי יוסף, כל אותן שנים ארוכות שעברו ממכירת יוסף ועד הנה, כאשר היו עורכים מדי פעם חשבון הנפש עם עצמם, היו שבים ומצדיקים את מעשיהם בנוגע ליוסף. הם חשו בבירור כי הצדק עמם, ואדרבה, נהגו עמו לפנים משורת הדין בכך שנמנעו מלהמיתו בידים. הם היו סמוכים ובטוחים בצדקתם לעמוד מולו ולהתווכח עמו, ולהוכיח את צדקת דרכם בכל מיני ביאורים ואמתלאות. וגם כעת הרגישו כאנשים ישרי דרך הניצבים לפני מושל אכזר המתעלל בהם. הם אמנם יראו ממנו, אך ידעו כי הוא זה שצריך להתבייש במעשיו כלפיהם. והנה לפתע פתאום, בהתגלות האמת, באמירתו 'אני יוסף', נהפכה הקערה על פיה. בבת אחת השתנתה התמונה לחלוטין, ובושה עזה כיסתה את פניהם, על כל מעשיהם הרעים שנהגו בו.

כך, והרבה יותר מכך, יהיה כאשר יבוא האדם וייתניב לדין לפני הקב"ה. בעוד שבמשך כל ימי חייו היה מלא בתירוצים מתירוצים שונים, המוכיחים לעצמו עד כמה הוא צודק, וכמה אונסין יש לו, ועוד הרבה אמתלאות והצדקות. סבור הוא כי אדרבה, ישמח לבוא לבית דין של מעלה ולהבין מדוע נגרמו לו סבל ועגמת נפש כך וכך. אך ברגע שיתניב לפני הקב"ה, בגילוי פשוט של מלכות שמים, לפתע יבין את מעמדו ועד כמה חטא, ואוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלימה...

קדושה מוסתרת בגשמיות

ביאור נוסף איתא מה'שפת אמת' זצ"ל (תפ"ז ד"ה מדרש נ"ג) בדרך העבודה. כי הנה עד כה בטוחים היו כי לפניהם גוי גמור רשע ועריץ, אשר אין בו כל זיק של קדושה ורחמים, ולפי זה התנהלו מולו. לפתע באחת גילו כי הוא יוסף הצדיק, וכל התמונה השתנתה מיסודה. על כן נעתקו המילים מפהם, לרוב חרדתם ובהלתם כיצד טעו בו להיפך ממש. וכן הוא בעבודת ה', אשר פעמים נראה לאדם כי מעשה כלשהו הוא התיעוב הגדול ביותר שאין בו כל ניצוץ של קדושה, והוא נוהג בו כבדבר גשמי. אכן כשיבוא לעולם האמת, לפתע יראה כי דווקא שם מסתתרת בפנימיות חיות דקדושה הגדולה ביותר, ובמקום שינהג בזה כדבעי, קללק וגרם לזה להתהפך ולהיות רע גמור. ועל כך ודאי 'אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה'.

כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד
חמש שנים אשר אין חריש וקציר

(בראשית מה, ו)

חמש שנים של חריש וקציר

למעשה הלא ידוע שלא היו שנות רעב נוספות, כי מאז בואו של יעקב אבינו למצרים נפסק הרעב (מוספתא קט"ו י, ט: ר"י להלן מ"ו יט). ואיך זה יצא מפיו של יוסף דבר שאינו נכון, שאמר 'עוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר'. גם יש להבין למה לא המשיך דבריו בנוסח שבו פתח, לומר 'ועוד חמש שנים יהיה הרעב'.

אכן ביארו בעלי התוספות (פס' השלם ע"ה א) כשהם מפקקים את הפסוק בדרך רמז, באופן שעולה שפיר עם מה שאירע בפועל. שכן אמר להם יוסף: שנתים רעב כבר היו. ואילו אחר שיבוא עתה אבא אזי יפסק הרעב 'ועוד חמש שנים אשר אין' – לא יהיה רעב, אלא ישוב להיות 'חריש וקציר'.

נציבי מכון 'אור חדש'

אשר נשא לבם אותם להיות עמודי התווך
ופטרונם המכון בהפצת סעינות התורה והחסידות

אלה יעמדו על הברכה

הרב שלמה חנוך אברמז'יק ומשפחתו שיחיו
פלעטשוב - ניו יורק

הרב נפתלי צבי אברמז'יק ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב אליעזר דוד איצקוביץ ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה יוסף בידרמן ומשפחתו שיחיו
מנסי - ניו יורק

הרב ירמיה בראך ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים אברהם בראך ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

משפחת בריי הנכבדה שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב ישראל שמעון בריקמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יהודה לייב אברהם גוטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף ברוך גליקסמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם יעקב גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
פלעטשוב - ניו יורק

הרב ידידיה גרינשטיין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב שלמה הלר ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב שאול וואסערטהייל ומשפחתו שיחיו
סומס רבי - ניו גרזי

לע"נ הר"ח ר' מאיר בן הר"ח ר' שמחה יצחק וזאנאן ז"ל
נלב"ע ג' בסיון תשס"א

הרב מנדל טייטלבוים ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב חיים בער יוסטמן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אהרן לב ומשפחתו שיחיו
ירושלים - ישראל

הרב יעקב יוסף לב ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

לע"נ הר"ח ר' אפרים מנחם בן הר"ח ר' אברהם יצחק לנדא ז"ל
נלב"ע כ"ו בניסן תש"פ

הרב יעקב זעליג לנדא ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב חיים דוד מונדרוביץ ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב דוד מרגליות ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב מאיר פיגא ומשפחתו שיחיו
ליקוד - ניו גרזי

הרב שלמה פעדער ומשפחתו שיחיו
וויליאמסבורג - ניו יורק

הרב מרדכי צבי קאהן ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב מרדכי יהודה הלוי קליין ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב אברהם משה קראוס ומשפחתו שיחיו
לונדון - אנגליה

הרב יעקב קריימן ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

הרב יוסף שטיינר ומשפחתו שיחיו
ברוקלין - ניו יורק

משפחת שקאף הנכבדה שיחיו
שקטו - איילינו

הרב מאיר שרייבער ומשפחתו שיחיו
ציריך - שווייץ

עיצוב ועמוד: 217-130-0527

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָה הַפֶּעַם אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת פְּנִיךָ

(בראשית מו, ז)

נהמא דכיסופא
כתב השל"ה הקדוש (שער האמונים ד, דרך ארץ כט), שמעתי דרך הלצה, כי אמר יעקב אם מעכשיו נגזר עלי להיות סמוך על שולחן, 'אמותה הפעם', מיתה היא נחשבת עבורי. והוא על דרך שאמרו חז"ל (פלא גפלא) שהמצפה לשולחן חברו, חיו אינם חיים.

שמה אפשר להוסיף שזהו מה שאמר 'אחרי ראיתי את פניך', שכן אמרו חז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) דאכיל דלאו דיליה, בהית לאסתכלי באפיה. לכן עד עכשיו יכולתי להביט בפניך, אך מהיום שאהיה סמוך על שולחן, שוב לא אוכל להסתכל בפניך.

וַיַּעֲמֵדְהוּ לְפָנֵי פְרֹעָה

(בראשית מו, ז)

הנה זה המלך הננס
הטעים האור החיים הקדוש בדברי הכתוב. כי הלא כבר מסרו חז"ל שהיה פרעה ננס שפל אנשים, אשר כל גובהו אינו עולה על אמה (מ"ק י"ח). לכן כשהביא יוסף את יעקב אביו אל ארמון המלך, מטבע הדברים לא היה משים לבו כלל לננס זה. על כן הוצרך 'להעמידו' ולכוונו לפני פרעה, ולהכירו לו באמרו אליו כי זה הוא המלך...

וַיִּבְרַךְ יַעֲקֹב אֶת פְּרֹעָה

(בראשית מו, ז)

ומנצחם של יעקב ואילך היה פרעה נא אל נילוס וכו' עולה לקראתו

קודם שהחמיץ

ביאר ה'בכור שור' (עירובין ג) באופן נחמד את דברי רש"י אלו. שלכאורה קשה, מאחר שהיה פרעה אומר 'לי יאורי ואני עשיתיני' (יחזקאל כט, ג) והחשיב עצמו כאלוה (פי שפיר ת"א ושל), אם איך זה בירכו יעקב אבינו. מה גם שהדבר עשוי להכעיס את פרעה, שהרי החזיק את עצמו שהוא אלוה ובעל הברכות כולן, ומה זה הדבר שיברכו אותו. לכן כתב רש"י לתרץ, אימתי החל להחזיק עצמו כעבודה זרה, משעה שהנילוס החל לעלות לקראתו, וזה היה רק 'מברכתו של יעקב ואילך'. נמצא שפיר שבזמן שפגשו יעקב, עדיין היה יכול לברכו, כי עדיין הכיר בעצמו כבשר ודם.

וְאֶת הָעַם הָעֶבְרִי אֹתוֹ לְעֵרִים מְקַצָּה

(בראשית מו, כא)

נבול מצרים ועד קצתה
ולא הוצרך הכמז לכמז וזמ, אלא להודיע שזכו של יוסף שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו, שלא יהיו קורין אותם גולים

ארץ לא להם

ביאר האריז"ל (פי שער הפסוקים וליקוטי תורה, בראשית טו, ז) כי בזה נתקיים מה שנאמר לאברהם אבינו (לפני טו, ז) 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם'. דלכאורה הרי כל גר מתגורר בארץ לא לו, ומאי קא משמע לן 'בארץ לא להם'. אלא דקאי על בני אותה הארץ, שעם ישראל יגורו בארץ שאף בניה אין הארץ שלהם. ארץ שהיא כולה 'לא להם' של בעליהם. כי גם המצרים לא יגורו במקומם, אחר שהעבירים יוסף ממקום למקום, שלא יגנו את בני ישראל לקוראם 'גולים'.

אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארציי, מה ענין לידת יוסף אצל שילוח יעקב לארצו. אלא 'כיון שנולד יוסף נולד שטנו של עשו'. נמצא שכן אותן השנים שלא ידע יעקב אבינו אם יוסף חי אם לאו, היה צערו כפול ומכופל. שמלבד אבלו על בנו, דאג גם שמה יבוא עשיו הרשע להכותו על בניו.

בזה ביאר כאן ב'ביאורי מהרא"י לבעל 'תרומת הדשן', כי 'רב' הוא כינוי לעשיו, כנאמר (לפני כה, כט) 'ורב יעבוד צעיר'. זהו ששמח יעקב וקרא: 'רב', עשיו, הלא תדע 'עוד יוסף בני חי'. הנה שטנך עודנו חי ועומד על משמרתו. הנה 'והיה בית יעקב אש', ובית יוסף להבה, ובית עשיו לקש' (שפירא ח, י"ח).

וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשָׁם אֲשֶׁר

רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (בראשית מו, ו)

אצל מה שרכש צפדן ארס נמך לעשו צפדן חלקו צמערת המכפלה. אמר, נכסי חוזה לארץ אינך כדאי לי. וזה 'אשר כריתי לי', העמיד לו ליצורין של זה ושל כסף כמין כרי, ואמר לו, טול את אלו

נכסים הנשארים בחוץ לארץ

פעם התלוויתי לאדאמו"ר ה'פני מנחם' זצ"ל בבואו לנחם אבלים. פתח ואמר, מהו 'נכסי חוזה' לארץ אינך כדאי, אלא כי הוראת מוסר גדולה יש בזה. האדם מסגל לעצמו נכסים שונים בימי חלדו, אך דין שונה בין נכס לנכס בעת אשר הולך האדם אל בית עולמו. מהם שנוטל עמו לדרכו בעולם העליון, הלא הם צדקה ומעשים טובים שעשה בממונו, ומהם שאינו נוטל עמו כלל, כמו שאמרו חז"ל (אבות ד, ט) 'אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב, ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד'. אלו הם המכונים 'נכסי חוזה לארץ', שאינם נכנסים אתו לארץ החיים. על כך התבטא יעקב כי 'נכסי חוזה לארץ אינך כדאי לי'. מה לי לטרוח בהם, לאסוף ולשמור אותם. הרי לא יבואו עמי לעלמא דאתי, ואותם אני מוכן לתת לעשיו. יתן לי הוא תמורתם את חלקו במערת המכפלה, ויקח לו נכסים נפסדים אלו (פי' דרשות מהר"ן, תפסה, דרוש ל ד"ה ויקח).

כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַפָּאָה מִצְרִימָה

שְׁבָעִים (בראשית מו, כו)

מאמתי צווקר רב (ד, ו) עשו שש נפשות היו לו והכמז קורא אותן (לעיל ו, ו) 'נפשות ביתו', לשון רבים, לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יעקב שבעים היו לו, והכמז קורא אותן 'נפש', לפי שהיו עובדים לאל אחד

נפש ישראל ונפשות אומות העולם

בשם המהרש"א איתא לבאר (פי' אור תורה לנדר, נה ד"ה לו נפלא) כי ישראל כולם נקראו 'נפש', שכן נפש כוללת הם. וכמו שדרשו בהם (מכילתא דר"י, יתרו - מ"ב דבחדש, פרשה ב ד"ה ואלהם, ועי' ויקר ד, ו) הפסוק (ירמיה כ, ז) 'שה פזורה ישראל', 'מה שה זה כשהיא לוקה מאחת מאבריה כל איבריה מרגישין, כך ישראל, אם נהרג אחד מהן כלן מרגישין ומצטערין. אבל אומות העולם אינן כן, אלא אם נהרג אחד מהם כולם שמחים במפלתו. ולכן בעשיו אמר 'נפשות ביתו' לשון רבים, דלעולם רבים ונפרדים הם. ובזה ביאר המהרש"א לקרא (פסלים ק, ו) 'ידין בגוים מלא גויות', שכשהוא בא להעניש את הגוים עליו להרוג הרבה, כדי ליירא את כולם. אבל כלל ישראל הם נפש אחת כוללת, ועל כן אם חלילה גברה מידת הדין, אזי 'מחץ ראש' אחד ודי בכך, כי כולם מזדעזעים ויראים לנפשותם.

• זמני השיעורים והדרשות בימות החול ובשבתות בביהמ"ד 'ארי שבחבורה', ארגמן 4 ירושלים •

6:15 - שיעור בתלמוד ירושלמי	מנחה עד ש"ש: 10 דק' לאחר זמן הד"ה	מנחה ש"ק: בזמן הד"ה
6:35 - שיעור דף היומי בבלי, לאחרי"ב תפילת שחרית, אחר תפילת שחרית שיעור בחיובי דש"י	בין קבלת שבת לתפילת ערבית	דעו דרעיון בהשתתפות מורנו הרב שליט"א
יום חמישי בשעה 21:15 שיעור בספרה"ק שפת אמת	דרשה מענייני הפרשה ודברי התעוררות	שיחות ביבויש ודעותא דלכא